

روی خطر سوار شده

سید پویا هاشمی

دبیر ویژه‌نامه

جنگ دریایی است و فردی که به نظر می‌رسد فرمانده این قایق است، گریزی به دست دارد و در دست دیگرش درحالی‌که سوار بر قایق است، تعدادی اسیر دست بسته جلوی پای او افتاده‌اند و او ریسمانی را که با آن اسرا را بسته‌اند، در دست دارد و همچنین گاو در این قایق دیده می‌شود که نشان می‌دهد، مسیری که این قایق طی کرده است، بسیار طولانی بوده است.

استفاده از کشتی‌های نظامی بادبانی و پارویی از دوران ایران باستان در میان نیاکان مان دارد. کهن‌ترین سند دریانوردی ایران، کتیبه‌ای از گل پخته است که در کاوش‌های منطقه چغامیش در خوزستان بدست آمده است و یک گروه باستان‌شناس امریکایی که این کتیبه را پیدا کردند، آن را به ۶ هزار سال پیش از میلاد نسبت داده‌اند. تصویر این کتیبه نمایشگر یک

هرچند برخی متخصصان اختراع ماشین بخار را عاملی بر انقلاب صنعتی و پایه‌گذاری جهان نوین می‌دانند، ولی باید آغاز سفرهای دریایی و به طور کلی استفاده از ناوگان کشتیرانی را عاملی بر توسعه اقتصادی برخی کشورها در قرن هفدهم دانست که موجب انباشت ثروت در کشورهای غربی (برخی کشورهای اروپایی که دوران استعمار را پایه‌ریزی کردند) شد. در واقع این عامل سبب شد تا دوران گذار از تولید سنتی به تولید انبوه و صنعتی آغاز شود. بر همین اساس است که کشورهایی که در حاشیه دریا قرار داشته و از ظرفیت سواحل خود به درستی استفاده کردند، توانستند در نظم نوینی که بعد از قرن ۱۷ پایه‌گذاری شد، حضوری فعال و تأثیرگذار داشته باشند. همین موضوع در بحث نظامی نیز صدق کرده و دولت‌هایی که قابلیت دریانوردی را در راستای مقاصد نظامی به خدمت گرفتند، توانستند ضمن ثروت‌اندوزی، به تمدن‌سازی دست بزنند.

ایرانیان، نخستین تجربه حضور در دریا

ایرانیان سال‌ها به دلیل حضور در حاشیه دریا و همچنین وجود چندین دریاچه و رودخانه داخلی دریافتند که می‌توانند از آن برای گذران زندگی و عبور و مرور استفاده کنند. برای اولین بار نیاکان مان با خالی کردن تنه درختان یک قایق با نام هوای ساختند و از آن برای ماهیگیری بهره بردند. بعد از آن بود که انواع جدیدی از قایق‌ها به نام بلم و بعد از آن جالبوت و همچنین پارو توسط ایرانیان ابداع و در خدمت قایقرانان قرار گرفت. با پیشرفت قایقرانی به آرامی ابزارهای مانند سکان، قطب‌نما، نقشه‌های دریایی، لنج‌های بزرگ باری و دیگر وسایل دریانوردی ابداع شد و نخستین سفرهای دریایی از خلیج فارس و تنگه هرمز آغاز و دریانوردان ایرانی به مقاصد در اقیانوس آرام، دریای مدیترانه و دریای عرب رهسپار شدند و در این مسیر به کشورهایی چون یمن، مصر، زنگبار در آفریقا، هند، سوماترا، چین و ژاپن سفر کردند.

انجام نخستین جنگ‌های دریایی که در تاریخ ثبت شده است، میان ایرانیان با آتنی‌ها و اسپارتی‌ها در زمان هخامنش‌ها، انتقال صدها هزار سرباز از روی پل‌هایی که از قایق‌ها ساخته شده بودند و پشتیبانی دریایی از نبردها در این زمان و همچنین کتیبه داریوش بزرگ در کنار کانال سوئز کنونی (سنگ یادبود شالوف) که به گشایش یک آبراهه از رود نیل به دریای تلخ بزرگ که به کانال سوئز باستان شهرت دارد و موجب دریانوردی میان مصر و سرزمین پارس شد، نشان از اهمیت دریانوردی در تجارت، رونق کشتی‌سازی و همچنین نظامی‌گری با

